

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

Asociacija "Naujos jungtys"

Projektas BPD2004-ESF-2.4.0-01-04/0070

„Prevencinių mechanizmų, mažinančių moksleivių „iškritimą“ iš bendrojo lavinimo švietimo sistemos, kūrimas ir testavimas“

Projektas vykdomas įgyvendinant Lietuvos 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumento (BPD) programos 2 prioriteta „Žmogiškųjų išteklių plėtra" 4 priemonę „Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtra"

EUROPOS SAJUNGOS ŠALIŲ PATIRTIES SIEKIANČIAI MAŽINTI NEBAIGUSIŲJŲ MOKYKLĄ MOKINIŲ SKAIČIŲ APIBENDRINIMAS

Parengė:

Regina Sabaliauskienė

Aista Kuraitė

Vilnius, 2005

TURINYS

Įvadas

1. ES siekis – išsilavinusi visuomenė
1. Iškritimas iš mokymo sistemos
  - 1.1. Dažniausiai pasitaikančios iškritimo iš mokyklos priežastys, "iškritėlių" apibūdinimas
  - 1.2. Iškritimo iš mokymo sistemos pasekmės
2. Tėvų dalyvavimas mokyklos veikloje

3. Nacionalinių prevencinių iniciatyvų pavyzdžiai:
  - 3.1. Ankstyvoji įspėjimo sistema Austrijoje
  - 3.2. Kova su ankstyvu išėjimu iš mokyklos Olandijoje
  - 3.3. Mokymo reforma (Reform On-the-Job-Learning) Suomijoje
  - 3.4. "Naujos galimybės" Prancūzijoje
  - 3.5. Alternatyvi mokymo programa Portugalijoje
  - 3.6. Socialinės apsaugos programa Ispanijoje
  - 3.7. Švietimo veiklos zonos Jungtinėje Karalystėje
  - 3.8. Kitų šalių patirtis
4. Pasiekimai ir problemos siekiant sumažinti vaikų ir jaunimo iškritimą iš mokymo įstaigos
5. Priemonės, skatinančios jaunų žmonių iškritimo iš mokymo įstaigos prevenciją
6. Europos Sąjungos švietimo ir mokymo siekiai iki 2010 m.

I. ĮVADAS

1. ES siekis – išsilavinusi visuomenė

Europos Sąjungoje ypatingas dėmesys skiriamas jaunimui. Tai svarbi visuomenės dalis, su kuria siejamas tolimesnis Europos vystymasis ir stiprėjimas. 2004 m. spalio 29 d. laiške Prancūzijos, Vokietijos, Ispanijos ir Švedijos vadovai pateikė Europos pakto jaunimui pasiūlymą, kuriame pagrindinis dėmesys skiriamas jaunimo nedarbo sumažinimui ir paprastesniam patekimui į darbo rinką. Siekiant atskleisti jaunų žmonių galimybes, pateiktose politikos srityse numatoma keletas svarbių priemonių¹:

- skatinant geresnį išsilavinimą ir kvalifikaciją, daugiau investuoti į žmogiškąjį kapitalą;
- suteikti jaunajai kartai galimybes ir kvalifikaciją, kurių reikia dinamiškoje žiniomis paremtoje ekonomikoje.
- Tai pasiekti padės:
- investicijų į švietimą efektyvumo didinimas ir gerinimas;
- mokslo nebaigusių ir blogais rezultatais jį baigusių skaičiaus mažinimas;
- matematikos, mokslo, technologijų ir inžinerijos tyrimų didinimas.

Didžiausias Europos Sąjungos turtas yra švietimo ir mokymo sistemų kokybė bei jos jaunimo kūrybingumas. Pasitelkusi daugybę programų, Sąjunga remia jaunimo, mokytojų, dėstytojų ir mokslininkų mobilumą žinių visuomenėje. Pagrindiniai ES siekiai švietimo ir mokymo srityje yra nusakyti gairėse, teisiniuose dokumentuose, Lisabonos strategijoje.

Lisabonos strategija, priimta 2000 m. Europos Sąjungos viršūnių susitikime Lisabonoje. Pagrindinis jos tikslas - pasiekti, kad Europos Sąjunga per dešimtmetį taptų konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje, kurioje būtų suderinta darni ekonominė plėtra su didesniu ir geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda. Lisabonos strategijos

---

¹Čia referuojama remiantis šiais dokumentais: Lisbon European Council 23-24 March, Presidency Conclusions (March 2000); Pranešimas Pavasario Europos Vadovų Tarybai - Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui - Nauja Lisabonos strategijos pradžia - Pirmininko E.Barroso pranešimas pritariant pirmininko pavaduotojui G.Verheugen {SEC(2005) 192} {SEC(2005) 193} /* KOM/2005/0024 galutinis */ , Briuselis, 2005.

įgyvendinimas yra labai svarbus tolimesnei Europos ekonominei raidai. Vasario mėnesio pranešime Europos vadovų tarybai "Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui: Nauja Lisabonos strategijos pradžia" (2005 02 03) pirmininkas E.Barroso, pritariant pirmininko pavaduotojui G.Verheune'ui, pažymėjo, kad Europos Sąjungos "pagrindinio švietimo standartai yra aukšti, o mokslinis pagrindas – istoriškai gerai išvystytas. (...) Skleisti mokslą aukštos kokybės švietimo sistemose – tai geriausias būdas užtikrinti ilgalaikį Sąjungos konkurencingumą. (...) Pažangioje ekonomikoje kaip, pvz.: ES ekonomikoje, mokslas, moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra, naujovės ir švietimas yra pagrindinis aspektas, skatinantis našumo augimą. Mokslas yra esminis aspektas, galintis užtikrinti konkurencingumą Europoje ir visame pasaulyje, kur kiti konkuruoja pigia darbo jėga arba priminiausiais ištekliais".²

Europos Sąjungoje didelis dėmesys skiriamas išsilavinusiai ir siekiančiai visą gyvenimą mokytis visuomenei, kurioje vertinamas kvalifikuotas darbas.

1. IŠKRITIMAS IŠ ŠVIETIMO SISTEMOS

Pastaraisiais dešimtmečiais Europa susiduria su rimtais iššūkiais: spartus ekonominis vystymasis, reikalaujantis augančios konkurentabilios visuomenės, ir toliau palieka kai kuriuos visuomenės narius „šalikelėje“. Šių dienų žinių visuomenė yra vis labiau suskirstyta į tuos, kurie turi adekvačius įgūdžius ir kvalifikaciją, bei tuos, kurie jų neturi. Šioje sparčiai besikeičiančioje aplinkoje kiekvienam visuomenės nariui vis svarbesnė tampa galimybė tęsti savo žinių ir įgūdžių lavinimą visą gyvenimą. Labai tikėtina, kad jauni žmonės, kurie kiekvienoje šalyje įgijo privalomąjį išsilavinimą, tačiau neįgijo darbinės kvalifikacijos, nedalyvaus mokymesi visą gyvenimą. Jaunuoliai, turintys negatyvų požiūrį į mokymąsi ir/arba jauni žmonės, kurie palieka mokymo įstaigą neįgiję privalomojo išsilavinimo, tikėtina, jog ateityje susidurs su problemomis darbo rinkoje.

Dažnai jauniems žmonėms, kurie iškrenta iš formalaus išsilavinimo, stinga fundamentalių įgūdžių, reikalingų susirasti darbą. Neturintys išsilavinimo žmonės

---

²Pranešimas pavasario Europos vadovų tarybai - Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui - Nauja Lisabonos strategijos pradžia - Pirmininko E.Barroso pranešimas pritariant pirmininko pavaduotojui G.Verheugen {SEC(2005) 192} {SEC(2005) 193} /* KOM/2005/0024 galutinis */ , Briuselis, 2005.

sunkiau susiranda darbą. Iškritusiems iš mokyklos mokiniams, tolimesnėje gyvenimo perspektyvoje išlieka bedarbystės pavojus. Mokymasis visą gyvenimą suteikia platesnes galimybes konkuruoti darbo rinkoje. Darbo vietų skaičius, kuriose nereikalaujama formalaus išsilavinimo, nuolat mažėja. Tai ypatingai aktualu industrinėms šalims su aukštai išvystytu paslaugų sektoriumi. Be to jaunuoliai be išsilavinimo patiria didesnių sunkumų socialiai integruodamiesi ir dalyvaudami demokratinėje visuomenėje. Jauni žmonės, kurie palieka mokymo įstaigą anksčiau laiko, patenka į marginalizacijos ir socialinės atskirties pavojų.

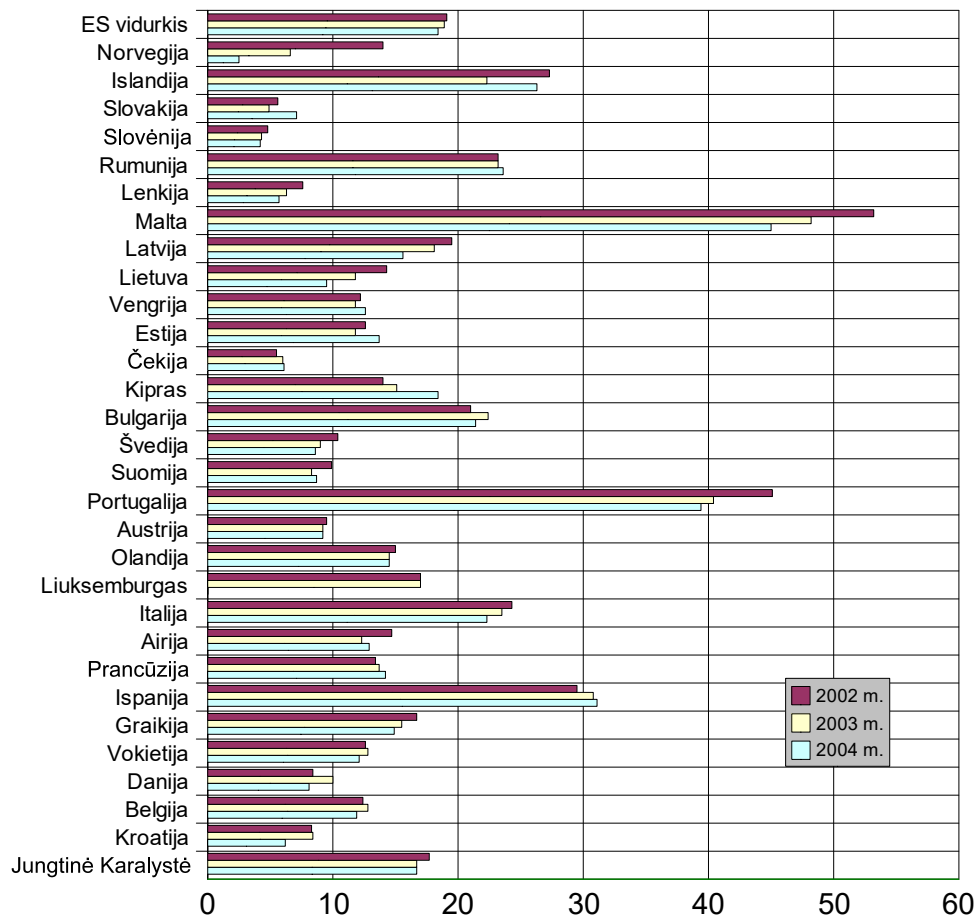
Europos Sąjungoje anksti iškritusiais iš švietimo sistemos laikomi 18–24 metų asmenys, neįgiję vidurinio išsilavinimo ir toliau nesimokantys. Vidutinis iškritimo lygis ES šalyse gana aukštas: 18,4 % (2004 m. Eurostat duomenys)³. Aukštas iškritimo iš švietimo sistemos lygis kai kuriose ES šalyse siejamas su aukštu nedarbo lygiu, dideliais ekonominiais skirtumais tarp miesto ir kaimo ar centro ir periferijos. Iš pateiktos lentelės galima spręsti apie ankstyvų iškritimų iš mokymo įstaigų Europos valstybėse lygį.

---

³www.eurostat.org

18-24 metų jaunuolių ankstyvas iškritimas iš švietimo sistemos 2002 -2004 m.

Europoje (atitinkamo amžiaus jaunuolių dalis %) ⁴

Pradėjusiųjų ir baigusiujų mokslą skaičiaus santykis yra vienas švietimo sistemos efektyvumo rodiklių. Nustatytus standartus atitinkančio išsilavinimo įgijimas yra asmens sociokultūrinės integracijos ir ekonominės gerovės pagrindas bei šalies ūkio konkurencingumo kitų šalių kontekste sąlyga. Išsilavinimas ir gebėjimas mokytis tampa šiuolaikinės visuomenės skaidymosi socialiniais sluoksniais pagrindu. Žinių visuomenėje nuolat mažėja darbo, kuriam nereikėtų formaliu išsilavinimu pagrįstos kvalifikacijos. Didėjant konkurencijai darbo rinkoje, neįgijusiems išsilavinimo gresia

⁴Šaltinis: <http://europa.eu.int/comm/eurostat>

socialinė atskirtis ir atstūmimas.

Šiaurės Europos šalyse sudarytos palankios sąlygos pereiti iš vienos švietimo pakopos į kitą bei tęsti nutrauktą mokymąsi, todėl būtent šiose valstybėse 18–24 metų asmenų, neįgijusių privalomojo išsilavinimo, rodiklis yra mažiausias iš visų Europos Sąjungos valstybių.

1.1. DAŽNIAUSIAI PASITAIKANČIOS IŠKRITIMŲ IŠ MOKYKLOS PRIEŽASTYS, "IŠKRITĖLIŲ" APIBŪDINIMAS

Jauną žmogų palikti mokyklą dažnai pastūmėja asmeninės priežastys. Visų pirma tai motyvacijos mokytis stygius. Demotyvuotas mokinys, kuris kaktomuša atsimuša į eilę akademinų nesėkmių, darbo paiešką laiko savo asmeninės problemos sprendimo keliu. Mokinio apsisprendimui palikti mokyklą didelę reikšmę turi:

- šeimos finansiniai sunkumai;
- žemas savęs vertinimas;
- tarpusavio bendravimo problemos bei laisvės ir pasikeitimų troškimas;
- polinkis į alkoholio, narkotikų bei psichotropinių medžiagų vartojimą.

Tipiškas "iškritėlis" yra jaunas žmogus, kuris lankė mokymo įstaigą, tačiau dėl vienu ar kitų priežasčių palikęs mokyklą nesiregistruoja į mokymo įstaigą kitais metais. Tokie žmonės negauna mokyklos baigimo pažymėjimo. Antra "iškritėlių" grupė yra jauni žmonės, kurie dėl vienu ar kitų priežasčių iškrito iš bendrojo lavinimo mokyklos, tačiau kitais metais vėl registruojasi ir lanko mokymo įstaigą. Remiantis ES šalių patirtimi, „iškritėlius“ iš mokymo įstaigų galima būtų apibūdinti taip⁵:

- jauni žmonės iš asocialių šeimų. Šie jaunuoliai turi daug neigiamos gyvenimiškos patirties (nepriteklūs, girtaujantys tėvai, prievarta ir kt.). Jie gyvena neužtikrintoje socio-ekonominėje situacijoje;
- nepriklausomi bei kūrybingi jauni žmonės. Dauguma šių jaunuolių yra iš išsilavinusių ir pasiturinčių šeimų. Dažniausiai šie jauni žmonės domisi menais ir nemėgsta akademinės struktūros bei aplinkos;
- jauni žmonės, kurie "orientuoti į prekybą". Jų manymu, žinios, kurias suteikia mokykla, yra bevertės. Dažniausiai jie patiria mokymosi sunkumų, turi drausmės bei elgesio problemų. Paprastai šie jaunuoliai domisi nekvalifikuotu

---

⁵www.mundoweb.be

darbu;

- tautinių mažumų atstovai. Šie jaunuoliai sunkiai integruojasi į mokyklos aplinką. Jie jaučiasi neatitinkantys keliamų reikalavimų bei nuolat diskriminuojami;
- jauni žmonės, kurie šiuo metu yra “kritinėse situacijose” . Nereta “kritinė situacija” galima įvardinti nepilnametės nėštumą. Vaikai, kurių tėvai turi žemą išsilavinimą ir kurie mažai domisi arba visai nesidomi savo vaiko pasiekimais mokykloje.

1. 2. IŠKRITIMO IŠ MOKYMO ĮSTAIGOS PASEKMĖS

Jauni žmonės, iškritę iš mokyklos, susiduria su įvairiais stereotipais. Jie matomi kaip tingūs, stokojantys aktyvumo ir neturintys gyvenimo tikslo. Visuomenė, kurioje yra vertinamas išsilavinimas bei kvalifikuota darbo jėga, nėra tolerantiška tiems, kurie neįgyja mokyklos baigimą liudijančio pažymėjimo.

Nebaigtas vidurinis išsilavinimas paliečia ne tik konkrečių jaunų žmonių gyvenimus, bet ir bendruomenę, kurioje šie jauni žmonės gyvena.

Kai kuriems jauniems žmonėms mokyklos aplinkos palikimas asocijuojasi su laisve, nepriklausomybe ir išitraukimu į suaugusiųjų pasaulį. Tačiau kiti jaunuoliai šią problemą priima kaip asmeninę nesėkmę. Šie jaunuoliai mano, kad jie negali pateisinti su jais siejamų vilčių. Kai kurie jauni žmonės palikę mokyklą jaučiasi dviprasmiškai: viena vertus jie mano jau esantys pakankamai išsilavinę, o kita vertus jaučiasi nevisaverčiais. Dalis jaunuolių, kurie palieka mokyklą, apskritai neturi kur eiti ir atsiduria gatvėje. Tokie jaunuoliai dažniau vartotoja alkoholį, narkotikus bei linkę nusikalstamumą. Tai atsiliepia ir Europos šalių ekonomikai. Iškritę iš mokyklos jaunuoliai darbo rinkoje gali pretenduoti tik į nekvalifikuotą darbą, o tokio darbo išsivysčiusiose Europos Sąjungos šalyse nuolat mažėja. Tad didėja bedarbystė ir su tuo susijusios išlaidos. Žemos kvalifikacijos darbuotojai gauna mažai apmokama darbą, o t.p. ir mažas socialines garantijas. Tai didina nelegalaus darbo apimtį, kuo ir naudojasi nemaža dalis verslo sektorių. Tai nuostolinga bet kurios šalies ekonomikai.

2. TĖVŲ ĮTAKOS STIPRINIMAS TOBULINANT ŠVIETIMO SISTEMOS KOKYBĘ

Tėvų dalyvavimas mokyklos gyvenime yra svarbus veiksnys siekiant išvengti ankstyvo mokymo sistemos palikimo bei dirbant su vengiančiais mokyklą lankyti vaikais. Tėvai įvairiais būdais gali įsitraukti į mokyklos gyvenimą bei dalyvauti mokyklos bendruomenės veikloje: ⁶:

- dalyvauti įstatyminio patarimo ir sprendimus priimančiojo organo (mokyklos tarybos) veikloje;
- vertinti vaikų lankomą mokyklą ;
- burtis į savanoriškas asociacijas (pvz.: tėvų asociacijas);
- savanoriškai įsitraukti į popamokinę veiklą ir klubus;
- savanoriškai įsitraukti į klasės veiklą;
- bendradarbiauti su mokykla, siekiant pagerinti mokymosi pažangą.

Europos Sąjungoje tėvai gali dalyvauti ir įtakoti daugelį mokyklos valdymo sričių. Tėvai dalyvauja, rengiant mokyklos vystymo planą, yra atstovaujami mokyklos tarybose. Tačiau dažniausiai tėvai atlieka tik konsultacinę arba patariamąją funkcijas. Kai kuriose šalyse, pvz. Olandijoje, mokyklos taryba ratifikuoja vietinės valdžios sukurtą mokyklos vystymo planą. Tose šalyse kur tėvai neturi įgaliojimų rengiant mokyklos vystymo planą, jie turi įgaliojimus kitose sferose, pvz.: sudarant mokyklos taisykles, kontroliuojant mokyklos išlaidas ir jas skirstant.

Suomijoje mokyklų tarybų įgaliojimai yra labai skirtingi atskirose savivaldybėse. Dar reikia atlikti nemažai tyrimų kiekvienoje konkrečioje ES šalyje, norint nustatyti, kokios yra efektyviausios tėvų dalyvavimo mokyklos bendruomenės gyvenime formos. Tėvai nepakankamai įtraukiami į mokyklos gyvenimą. Dažniausiai tėvai patys pasiūlo prisidėti prie mokyklose vykdomos veiklos, nes turi pakankamai pasitikėjimo savo jėgomis, patirties ir noro dalyvauti mokyklos gyvenime. Tėvai yra vertingas sąjungininkas sprendžiant mokykloms iškilusias problemas. Jie noriai įsitraukia į tas mokyklos veiklos sritis, nuo kurių tiesiogiai priklauso jų vaikų pasiekimai. Mokinių tėvų nuostatos daro didelę įtaką vaikų pažangai bei įneša svarbų indėlį siekiant aukštos mokymosi kokybės, todėl mokyklos, kuriose stengiamasi įtraukti tėvus į mokyklos gyvenimą, juos šviesti, ne tik daugiau pasiekia, bet ir tampa

---

⁶European Commission. European Report on the Quality of School Education. Sixteen Quality Indicators, 2001; <http://europa.eu.int>

patraukliomis visuomenės akyse. Todėl įstaigų vadovai turi stengtis formuoti partnerystės santykius su mokinių tėvais bei skatinti, kad į ugdymo įstaigų, mokyklos tarybų ir administracijos veiklą būtų įtraukti atstovai iš visų socialinių ir ekonominių grupių. S.Redding⁷ atkreipia dėmesį į galimas klaidas ir problemas, kurių reikėtų vengti, norint užtikrinti sėkmingą tėvų įtraukimą į mokyklų bendruomenių gyvenimą:

- siauras bendradarbiavimo supratimas, nes manoma, kad pakanka lankyti oficialius susirinkimus ir kitus mokyklos renginius;
- mažai dėmesio skiriama vaikų ir tėvų santykiams namuose;
- tėvai galėtų būti geri sąjungininkai padedant spręsti mokymosi sunkumų turinčio mokinio problemas;
- maži mokyklos administracijos ir mokytojų lūkesčiai. Neretai, manoma, kad nepilnose šeimose gyvenančių vaikų tėvai ar socialiai neaktyvūs ir turintys žemą išsilavinimą tėvai, negalės suteikti pagalbos ir neįstengs aktyviai dalyvauti mokyklos gyvenime;
- mokymo įstaigų personalas nesugeba įtraukti tėvų taip, kad jų dalyvavimas praturtintų ugdymo procesą;
- neigiama tėvų patirtis ir psichologinės nuostatos, verčiančios juos vengti kontaktų su pedagoginiu personalu.

Mokyklos personalas turi puoselėti vaisingus santykius su mokinių tėvais. Tėvams ir mokytojams lengviau kartu išspręsti įvairias su mokinių mokymusi ir elgesiu susijusias problemas.

Europos tėvų, mokytojų, mokyklų direktorių sąjungos rengia bendras konferencijas norėdamos keistis gera patirtimi ir siekdamos glaudesnio bendradarbiavimo tarp mokymo įstaigų administracijos, mokytojų, mokinių tėvų ir pačių mokinių.

Europos tėvų asociacijos Tėvų mokymo programa⁸ yra pavyzdys, kaip bendradarbiaujant tėvams ir pedagogams galima pagerinti mokymosi kokybę.

Daug tėvų nesilanko mokyklose – dėl baimės, žinių stokos, laiko ar informacijos stygiaus. Europos tėvų asociacijos (EPA) mokymo kursuose pabrėžiama svarbi tėvų įtaka vaikų pasiekimams mokykloje. Tėvai visokeriopai skatinami dalyvauti mokyklos bendruomenės gyvenime, daryti sprendimus mokyklos valdyje bei įtakoti

---

⁷Redding, S., Parents and Learning. Brussels:International Academy of Education, 2000.

⁸www.epa-parents.org

mokyklos kaitos procesus. Mokinių tėvams tai suteikia pasitikėjimo bei skatina efektyviai bendradarbiauti su mokyklos administracija ir mokytojais.

Vokietijoje rengiami seminarai tėvams. Siekiama informuoti tėvus apie naujus pasiekimus jų vaikų mokyme ir mokymesi, motyvuoti juos dalyvauti platesnėje veikloje. Mokykloje rengiamų seminarų tėvams tikslai:

- supažindinti tėvus su mokymosi pasiekimais bei informuoti, kaip jie gali dalyvauti savo vaikų ugdymo procese;
- rasti bendrus sprendimus tokiose srityse kaip socialinis švietimas ir etinis švietimas;
- motyvuoti tėvus dalyvauti platesniame mokyklos veiklos rate, pvz.: mokyklos taisyklių nustatyme, veikloje nukreiptoje prieš smurtą, narkotikų vartojimą ir pan.

3. NACIONALINIŲ PREVENCINIŲ INICIATYVŲ PAVYZDŽIAI

3.1. Ankstyvoji išpėjimo sistema Austrijoje⁹

Priemonės ankstyvam mokymosi sunkumų atpažinimui bei mokymosi nesėkmių prevencija.

Priemonių bazė:

Mokyklos instrukcijos įstatymo pataisa (Schulunterrichtsgesetz), Federal Law Gazette No 767/96 1996 12 30.

Tikslinė grupė:

Mokiniai, kurių rezultatai antroje akademinėse metų pusėse yra “nepatenkinami”, remiantis privalomų disciplinų pasiekimais.

Priemonių tipas:

Antroje akademinėse metų pusėse kuratorius (socialinis darbuotojas) kviečia mokinius, turinčius mokymosi sunkumų, diskusijai ir bando rasti išeitį iš susiklosčiusios situacijos. Patariamąsias diskusijas tikslas – pagerinti dialogą tarp mokinio ir mokytojo. Kuratorius įsigilina ir įvertina susiklosčiusią situaciją bei kartu sprendžia, kaip galima išvengti tolimesnių mokymosi nesėkmių. Tokia diskusija padeda mokytojui įsigilinti į mokinio psichologinę situaciją bei siekiama, kad pagalba mokymesi ar, jeigu tai yra reikalinga, psichologinė pagalba, būtų pasiūlyta/suteikta laiku. Patariamąjoje diskusijoje, padedant kuratoriui, bandoma išvengti “nepatenkinamų” įvertinimų, rasti problemos sprendimo kelius, tenkinančius visas puses bei siekiama individualizuoti paramos programas. Formaliai individualias programas sudaro mokytojai, atsižvelgdami į aptartas veiklos kryptis ir pasiūlymus, t.p. jie sudaro veiksmų, norimam tikslui pasiekti, planą.

Rezultatai:

Vidurinėse mokyklose buvo santykinai aukštas mokymosi nesėkmių lygis, lyginant su “Hauptschulen”(šiuolaikinės vidurinės mokyklos). Atlikti tyrimai parodė, kad pirmaisiais “Ankstyvosios išpėjimo sistemos” taikymo metais “nepatenkinamų” įvertinimų skaičius sumažėjo 12 %. Mokyklose, kuriose buvo dirbama mažomis grupėmis bei papildomai suteikta parama, nesėkmių mokykloje skaičius sumažėjo 50 %.

---

⁹ www.bmbf.de/pub/euratfrz.pdf

3. 2. Kova su ankstyvuju išėjimu iš mokyklos Olandijoje¹⁰

Olandijoje ankstyvo mokyklos palikimo problemas bandoma išvengti mokykloms bendradarbiaujant regioniniame lygyje.

Iš mokyklų iškritę mokiniai yra registruojami ir kiek tai yra įmanoma, gražinami atgal į mokyklas, pakartotinai suteikiant galimybę siekti aukštesniojo vidurinio išsilavinimo. Suformuoti 39 regioniniai centrai (RMC), kurie atsakingi už per anksti išėjusių iš mokyklų mokinių registraciją bei su tuo susijusių veiksnių koordinavimą. Šie regioniniai centrai, atsižvelgdami į skirtingus įvairių institucijų (mokykla, įdarbinimo agentūros, justicija, jaunimo organizacijos, savivaldybės) konkrečiame regione įsipareigojimus, nusprendžia, kaip efektyviausiai reikėtų veikti konkrečioje situacijoje. Olandijoje rengiamas įstatymas, kuriuo vadovaujantis, per anksti palikę mokymo įstaigą jaunuoliai bus registruojami savivaldybėse.

Tikslinė grupė:

17-23 m. jaunuoliai.

Vyriausybės priemonės:

- ryšių tarp žemesnio ir aukštesniojo vidurinio ikiprofesinio mokymo sistemų tobulinimas;
- kvalifikacijos tobulinimas;
- tolimesnis 17-23 m. žmonių registracijos sistemos (jaunuolių, anksti palikusių mokymo įstaigą ir neturinčių reikalingos pradinės kvalifikacijos) vystymas;
vadovavimas patarėjų paskyrimui, atsakingų už visų programos dalių jauniems žmonėms koordinavimą;
- valstybės biudžeto dalies, skirtos kovai prieš ankstyvą išėjimą iš mokyklos, didinimas įtraukiant vietinius ir regioninius biudžetus.

Dalyvaujančios įstaigos:

- 39 regioninės įstaigos (RMC) atsakingos už kiekvieno anksti mokyklą paliekančio jaunuolio registraciją ;
- savivaldybės, kurios yra atsakingos už privalomojo mokslo įgyvendinimą;

---

¹⁰ www.refernet.org.uk/documents/Country_Report_Netherlands.pdf

- įdarbinimo įstaigos ir regioniniai mokymo centrai.

Finansavimas:

1998 m. numatytoms priemonėms papildomas biudžetas buvo 5 mln. € .

Trukmė:

Pabaigos data nenumatyta.

Rezultatai:

Ženkliai sumažintas anksti iškritusiųjų iš mokyklos jaunuolių skaičius.

3. 3. Mokymo reforma (Reform of On-the-Job Learning) Suomijoje¹¹

Profesinio mokymo perkėlimas į darbo vietas. Taip palengvinant perėjimą iš privalomojo mokymo sistemos.

Tikslinė grupė:

Profesinio mokymo moksleiviai.

Priemonės:

Suomijoje pirminis profesinis švietimas ir mokymas tradiciškai atliekamas profesinio mokymo institucijose. Įstojusių į Profesinio švietimo ir mokymo įstaigas, dalis mokymo kurso vyksta darbo vietose. Siekiama, kad per metus 10 % jaunuolių pasirinktų tokį mokymo būdą. Reformuojant profesinį mokymą į institucinį profesinį mokymą buvo įvesta 20 kreditų mokymo darbo vietoje ir išplėstos iki 3 m. (nuo 2001 m.) profesinio mokymo programos. Dalis profesinių įgūdžių yra įgyjami tiesiog darbo aplinkoje. Pailgėja mokymosi laikotarpis darbo vietoje ir tuo pačiu mokinys įgyja geresnių profesinių įgūdžių.

Mokymo įstaiga ir darbdavys pasirašo mokymo darbo vietoje sutartį, apibrėžiant mokymo terminus, tikslus ir turinį, instrukcijas, mokymo vertinimo kriterijus bei kai kuriuos praktinius dalykus (pvz.: maitinimąsi). Projektas buvo pradėtas sujungiant institucinį mokymą ir mokymą darbo vietoje. Jis apima mokymo darbo vietoje instruktorių ir mokytojų mokymą. Projektas įgyvendintas 1998-2000 metais koofinansuojant Europos Socialiniam fondui (European Social Fund) .

Projektas įtraukė apie 2000 studentų ir apie 2000 mokymo darbo vietoje instruktorių ir mokytojų.

---

¹¹ www.edu.fi/tonet/eng/eng.pdf

Finansavimas:

Bendra sąmata - 95 mln. FIM.

Dalyvaujančios institucijos:

Profesinio mokymo institucijos, verslo įmonės ir darbo rinkos partneriai, švietimo įstaigos, socialiniai partneriai, švietimo profesinė sąjunga, Suomijos vietinių valdymo įstaigų asociacija.

Rezultatai:

Geresnės įsidarbinimo perspektyvos įgijus profesinį išsilavinimą, geresnis ryšys tarp švietimo ir darbo rinkos poreikių.

3. 4. “Naujos galimybės “Prancūzijoje”¹²

Išėjimo iš mokyklos, nebaigus privalomojo mokslo, prevencija.

Prancūzijoje programa “Naujoji galimybė” skirta jauniems žmonėms, kurie išeina iš mokyklos neturėdami pakankamos kvalifikacijos. Kiekvienais metais apie 57 000 jaunų žmonių Prancūzijoje palieka švietimo sistemą neturėdami pakankamai kvalifikacijos, todėl rizikuoja atsidurti socialinėje ir profesinėje izoliacijoje. Prancūzijos vyriausybė laikosi nuostatos, kad mokyklos yra atsakingos ne tik už jaunų žmonių švietimą ir lavinimą, bet ir už ateitį tų, kurie per anksti palieka mokyklas. Mokyklos, siekdamos išvengti ankstyvų iškritimų:

- vengia bendų sprendimų bei individualiai sprendžia kiekvieną konkretų atvejį;
- remia iniciatyvą ir inovacijas;
- bendradarbiauja su tėvais ir verslo įmonėmis.

“Naujosios galimybės”programos (pradėtos 1999 m. gegužės mėn.) pagrindiniai siekiai:

- gerinti jaunų žmonių, galinčių iškristi iš mokyklų, indentifikavimą bei informacijos, apie iškritimų iš mokyklos problemą, sklaidą;
- užkirsti kelią nepasitenkinimui aukštesniosiose vidurinėse mokyklose;
- išvystyti europinę dimensiją (ypatingai pabrėžiama Europos “Antros

---

¹²Referuojama: Presidence allemande de l'Union europeene 1999, Bilan dans domaine educatif, Bonn ,1999.

galimybės mokyklos”¹³ projekto integracija į “Naujosios galimybės” programą).

“Naujos galimybės” programos tikslinė grupė:

Jauni žmonės, patiriantys mokymosi sunkumus, ypač tie, kurie priskiriami prie žemesnio socialinio sluoksnio ir dėl to labiau linkę anksčiau laiko palikti mokyklą.

Priemonių tipai:

- Prioritetinių švietimo sričių vystymas ir prioritetingo švietimo tinklo įsteigimas:

veiksmų planas, kuris buvo pradetas 1998 metais, susidedantis iš “vienos mokyklos” koncepcijos (panaši programa ir švietimo metodai visoje šalyje) pakeitimo nauju požiūriu - mokykloms keliami vienodi tikslai ir reikalavimai, bet resursai ir metodai adaptuoti pagal poreikius ir konkrečią vietą. Šis pertvarkymas buvo 1998 m. reformos subjektas, kuris paskatino peržiūrėti Prioritetinių švietimo zonų žemėlapi. Programa įtraukė 1 380 000 mokinių (iki 1998 m. - 1 160 000 mokinių), kuri buvo sustiprinta įsteigiant Prioritetinio švietimo tinklą bei sujungiant institucijas (mokyklas, koledžus ir kt.). Daugiausiai veikla buvo vystoma rajonuose, kuriuose dominuoja žemesnysis socialinis sluoksnis.

- Korekcinio darbo su atsiliekančiaisiais tąsa:

Atsiliekančiųjų klasių veiklos tikslas yra re-socializuoti ir papildomai mokėti jaunos žmones, kurie gali palikti mokyklą neįgiję privalomojo išsilavinimo. Laikinas (daugiausiai 1 m.), įtraukimas į mokymosi sistemą su individualizuota programa - sudaromas tvarkaraštis, pritaikytas konkrečiam asmeniui, taikant integruotą mokymą. Atsiliekančiųjų klasės įkuriamos pačiose mokymo įstaigose arba atskirose, tinkančiose mokymui patalpose. Galutinis tikslas yra reintegracija į normalų mokymo kursą - mokykloje arba turint darbo kontraktą. 1998 metais buvo 100 atsiliekančiųjų mokinių klasių, o 1999 metais jų skaičius išaugo iki 250 klasių.

- Vaikų, paliekančių mokyklą prieš privalomo mokslo pabaigą, papildomas mokymas:

---

¹³Plačiau su šiuo projektu galima susipažinti:

<http://europa.eu.int/comm/education/2chance/hommeen.html>

Buvo įsteigti priėmimo centrai šeimoms, kurių vaikai (9-13 m. amžiaus) iškriti iš privalomojo mokslo. Centrus įkūrė Nacionalinės švietimo sistemos atstovai kartu su Teisingumo ministerija, Sveikatos ministerija, miestų ir vietinės valdžios atstovais. Iki 1999 mokslo metų pradžios buvo įkurti šeši centrai.

- Kvalifikacijos kelių į pirmąją profesinės kvalifikacijos lygį sukūrimas (CAP): Programa, padedanti jauniems žmonėms patiriantiems sunkumus, siūlo galimybę palaipsniui įgyti pirmąją profesinės kvalifikacijos diplomą. Skirstant CAP'us į dalis ir taip sukūriant naujus CAP'us.

Lillio regiono valdžia pradėjo eksperimentą, kuris apjungė skirtingus mokymo metodus vienoje mokymo zonoje: jauniems žmonėms, mokykloje turintiems pameistrinio statusą ar siekiantiems kvalifikacijos, ir suaugusiems tęstiniame mokyme, sukuriant profesinių vidurinių mokyklų tinklą kiekvienoje iš mokymo zonų.

Dalyvaujančios įstaigos:

Nacionalinio švietimo ministerijos įstaigos partnerystės pagrindais su vietinės valdžios įstaigomis, kiti ministerijų departamentai ir/arba profesinės organizacijos (priklausomai nuo priemonių).

Terminas:

Programa buvo tęsiama keletą metų po 1999 m.

Finansavimas:

Prioritetinėms mokymo zonoms 1 mln. FRF,
Atsiliekančiųjų klasėms 3,5 mln. FRF,
Papildomi asignavimai personalui 150 mln. FRF,
Papildomi asignavimai mokytojams 15 mln. FRF,
Specifinės priemonės integracijai pasiekti 150 mln. FRF ,
Iš Europos Socialinio fondo 34 mln.FRF.

Rezultatai:

Sumažintas mokinių iškritusių iš mokyklos be kvalifikacijos kiekis.

3. 5. Alternatyvi mokymo programa Portugalijoje¹⁴

Priemonės, siekiant sukurti alternatyvius sprendimus mokyklą vengiantiems lankyti vaikams, už įprastinės mokyklos sistemos rėmų.

Tikslinės grupės:

Mokiniai esantys vienoje iš šių situacijų:

- kartojasi nesėkmės mokykloje;
- kyla problemos integruojantis į mokyklos bendruomenę;
- yra rizika iškristi iš mokyklos pagrindinio išsilavinimo metu;
- kai kurie asmeniniai sunkumai, turintys įtakos mokymosi procesui.

Priemonės tipas:

Klasės su alternatyvia pagrindinio išsilavinimo programa buvo kuriamos mokyklose, įmonėse, asociacijose ir savivaldybėse. Už tai atsakingas Socialinės reintegracijos institutas bei kitos institucijos.

Alternatyvi programa buvo pradėta kaip inovacinė priemonė sukurti novatoriškus sprendimus situacijoms už įprastinio ar kartojamojo išsilavinimo sistemų ribų. Ši programa atsižvelgia į mokinių teorinį pagrindą ir valandų skaičių, reikalingą tikslui pasiekti bazinio išsilavinimo rėmuose. Kiekvieno etapo programinė struktūra yra pagrįsta įprastinės ir kartojamosios programų sistemomis.

Vadovaujantis pedagoginiais poreikiais meninis, kaip ir profesinis mokymas ir lavinimas, yra pridedami prie bendro išsilavinimo, siekiant formuoti mokinių požiūrį į meno ir amatų, techninę ir technologinę sferas, t.p. praturtinti jų patirtį ir žinias.

Įstaigos, dalyvaujančios insitucijos:

- valstybinės mokyklos, pavaldžios Švietimo ministerijai;
- Socialinės reintegracijos institutas;
- kitos viešos ir privačios įstaigos (pavaldžios Sveikatos ministerijai, Darbo ir Solidarumo ministerijai, Teisingumo ministerijai, Gynybos ministerijai ir Žemės ūkio ministerijai, vietinės valdžios institucijoms, įmonėms ir vietinės asociacijos).

---

¹⁴ www.ibe.unesco.org

Projekto terminas:

Klasės su Alternatyvia mokymo programa pradėtos kurti 1991 m. ir kuriamos ligi šiol.

Finansavimas:

Klasės finansuojamos Švietimo ministerijos per specialiuosius fondus, paskirstant lėšas dalyvaujančioms programoje mokykloms, partnerystės pagrindu kartu su kitomis suinteresuotomis institucijomis ir asociacijomis.

Rezultatai:

Sumažėjo anksti iškritusiųjų iš mokymo įstaigų jaunų žmonių skaičius (t.y. prieš baigiant devintuosius privalomojo išsilavinimo metus). Išvystytos pedagoginės strategijos, atitinkančios mokinių grupių poreikius, bei mokymo ir lavinimo galimybių diversifikacija.

3. 6. Socialinės apsaugos programos Ispanijoje¹⁵

Jaunų žmonių, negavusių mokyklos baigimo pažymėjimo, profesinis orientavimas, kvalifikacijos suteikimas.

Ispanijoje socialinė apsauga atliekama trimis skirtingomis kryptimis: dvi koordinuoja Švietimo ministerija arba autonominė bendruomenė, o trečią - Darbo ministerija arba autonominė bendruomenė:

- “Programmas de garantia social”¹⁶ skirta 16-21 metų žmonėms, kurie nebaigė vidurinio mokslo ir neturi profesinės kvalifikacijos.
- “Formacion profesional ocupacional”¹⁷ vykdoma Darbo ministerijos ir finansuojama Europos Socialinio fondo.
- Vidurinis išsilavinimas suaugusiems (ESPA).

Tikslinės grupės:

Jauni 16-21 m. žmonės, negavę mokyklos baigimo pažymėjimo.

Priemonės tipas, trumpas aprašymas:

Priemonės:

- yra dalis švietimo sistemos;

---

¹⁵ http://europa.eu.int/comm/employment_social/esf/en/public/overview/chap16.htm#B

¹⁶ Daugiau informacijos: www.mec.es/cnrop/portada_cnrop_40.htm

¹⁷ Daugiau informacijos: www.inem.es/ciudadano/p_formacion.html

- turi stiprų specifinio profesinio mokymo komponentą;
- yra suderinamos su mokymo pameistrio statuse kontraktu;
- yra lanksčios ir sudarytos pagal kompensacinio išsilavinimo kriterijus;
- reikalauja efektyvios profesinio orientavimo sistemos.

Dalyvaujančios įstaigos:

- Švietimo ir Darbo ministerijos;
- autonominės bendruomenių administracijos;
- vietinės valdžios įstaigos;
- socialiniai partneriai;
- NVO.

Trukmė:

Nuo 1997 m. iki šiol (galutinė data nenumatyta).

Finansavimas:

1997-1998 m.apie 24 mln. €

1998-1999 m.apie 30 mln. €

Rezultatai:

Žymus tikslinių grupių kvalifikacijos pagerėjimas, padidinant jų galimybę įsidarbinti arba grįžti į švietimo sistemą.

3. 7. Švietimo veiklos zonos Jungtinėje Karalystėje¹⁸

Naujas požiūris tobulinant švietimą, remiant partnerystę tarp mokyklų, tėvų, verslo įmonių ir vietinių švietimo valdžios įstaigų.

Jungtinė Karalystė - “New deal” yra esminė dalis Jungtinės Karalystės vykdomos “Welfare to work” strategijos. Ji suteikia 18-24, 25+ metų žmonėms ir žmonėms su negalia galimybes vystyti savo potencialą, tobulinti įgūdžius ir patirtį bei rasti darbą. Ji t.p. suteikia galimybę verslo įmonėms įdarbinti jaunos ir gabius žmones. Daugiau kaip 67 000 įmonių yra pasirašę “New deal” sutartis. Partnerystė tarp įdarbinimo tarnybos ir didelio spektro organizacijų yra svarbi sėkmingam “New deal” darbui.

---

¹⁸ [_www.standards.dfes.gov.uk/ez/zones_explained/large_zones/](http://www.standards.dfes.gov.uk/ez/zones_explained/large_zones/)

“New deal” buvo sukurta padėti darbo neturintiems žmonėms užpildyti spragą tarp gebėjimų, kurių reikia darbdaviams ir gebėjimų, kuriuos gali pasiūlyti darbuotojai.

Tikslinės grupės:

Grupė pradinių, vidurinių ir specialiųjų mokyklų konkrečiame vietiniame regione.

Priemonės tipas:

Programa nustatė naujus standartus mokyklose, novatoriškais būdais įtraukiant naujus partnerius (ypatingai iš privataus sektoriaus). Švietimo veiklos zona mokiniams ir mokykloms nustato veiksmų planą. Tai galėtų būti:

- tobulinti mokymą ir mokymąsi;
- dirbti su verslo įmonėmis ir kitomis organizacijomis;
- skatinti švietimo bei kitas su tuo susijusias tarnybas dirbti geriau, siekiant išgyvendinti socialinę izoliaciją;
- remti šeimas ir mokinius.

Trukmė:

Nuo 1998 m. iki šiol.

Finansavimas:

Kas metai (mažiausiai 3 metams) papildomai skirti iki 1 mln. GBP mokymo ir mokymosi tobulinimui. Iš šios sumos 75 % finansuoja Švietimo ir darbo departamentas, likusioji dalis - iš privačių šaltinių.

Rezultatai:

- pagerėjo mokinių gebėjimo skaityti ir skaičiuoti rezultatai;
- padaugėjo mokinių tęsiančių tolimesnį mokymąsi;
- pagerėjo mokinių lankomumas;
- sumažėjo iškritimų iš mokyklos skaičius;
- sukurta platesnė veiklos programa už mokyklos ribų;
- pagerėjo paslaugų bendruomenei koordinacija;
- sumažintas jaunimo nusikalstatumas.

Buvo sukurtos 25 Švietimo veiklos zonos.

3. 8. KITŲ ŠALIŲ PATIRTIS

Europos „Antros galimybės mokyklos” projektas siūlo jauniems žmonėms švietimą ir mokymą, kurie neturi pakankamai įgūdžių ir kvalifikacijos, kad galėtų susirasti darbą arba kurie nesugeba pritaikyti formalaus išsilavinimo žinių formuojant įgūdžius ir gebėjimus reikalingus konkurencingai darbo rinkai. Projekto tikslas - bendradarbiaujant ES šalims bei keičiantis patirtimi integruoti jaunos žmones, kurie yra socialinės ir ekonominės atskirties rizikos grupėje, į visavertį gyvenimą.¹⁹

Bulgarijoje 1997 m. buvo pradėtas PHARE projektas, kurio pagrindinis tikslas buvo sumažinti, dėl nestabilios ekonominės situacijos, didėjančią anksčiau laiko mokyklą paliekančių mokinių skaičių. Projektas pavadintas „Mokykla kiekvienam”²⁰. Projekto pagrindinis tikslas buvo sukaupti patirtį kovojant su kompleksinėmis problemomis, taikant atitinkamą mokymą ir įjungiant visas tarpines grandis bei įkuriant centrus patirčiai ir paramai skleisti visoje šalyje. Projekto metu buvo įkurta 13 projekto centrų visoje šalyje (iš jų 3 centrai atlieka mokytojų mokymą, o likusieji - mokyklų dialogo centrai), t.p. buvo praversti mokymai mokytojams, mokyklų direktoriams bei kitų švietimo grandžių personalui. Projekto pabaigoje 13 centrų tapo oficialia švietimo sistemos dalimi. Centrai siūlo įvairią patirtį ir mokymo metodus, moko rengti naujas mokymo programas, praveda psichologinius mokymus, teikia mokinių konsultavimo paslaugas bei paramą mokykloms, miestų savivaldybėms, mokinių tėvams bei mokiniams siekiant išspręsti iškritimų iš mokyklos problemą. Šie centrai įpareigoti paruošti personalą kitiems centrams (kiekvienam iš 28 šalies regionų).

Vokietijoje kai kurie mokiniai iškrenta iš mokymo įstaigų, nes praranda susidomėjimą teoriniu mokymo kursu mokyklose. Vokietijoje pasiteisino „dvigubos“ – akademinio ir pusiau profesinio – mokymo sistemos, atsižvelgiančios į jaunuolio skirtingus gebėjimus. Suradus vietinius partnerius pramonėje, mokiniai, paraleliai mokydami mokykloje, turi galimybę įgyti patirties praktiniame darbe. Paaiškėjo, kad santykinai didelis skaičius mokinių įgauna naują motyvaciją siekti išsilavinimo mokyklose.

---

¹⁹Plačiau su šiuo projektu galima susipažinti:

<http://europa.eu.int/comm/education/2chance/hommeen.html>

²⁰Plačiau su šiuo projektu galima susipažinti:

http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/csbsc/country_reports/Education_Bulgaria.htm

Lenkijoje siekiami sumažinti iškrentančiųjų iš mokyklų skaičių, 1998–1999 m. buvo sukurta švietimo psichologinė tarnyba. Švietimo psichologinėje tarnyboje dirbo 7646 su mokymo įstaigomis susijusių specialistų, kurie stengėsi išsiaiškinti mokinių individualius poreikius, išanalizuoti nesėkmių priežastis bei atrasti būdus, kaip su jomis kovoti. Mokyklose dirbo 978 psichologai, kurie aiškinosi esančias ir potencialiai įmanomas mokinių iškritimo iš mokyklos priežastis bei kūrė skirtingas psichologines terapijas formas, siekiant išvengti iškritimų iš mokyklos problemos. Psichologai konsultavo mokinius, mokytojus, bendradarbiavo su švietimo specialistais bei tėvais, tam, kad būtų sumažintas iškritusiųjų mokinių iš mokymo įstaigos skaičius bei inicijuota edukacinė pagalba mokyklose ir už jų ribų.

4. PASIEKIMAI IR PROBLEMOS SIEKIANT SUMAŽINTI VAIKŲ IR JAUNIMO IŠKRITIMĄ IŠ MOKYMO ĮSTAIGŲ

Europos Sąjungoje didelis dėmesys skiriamas išsilavinusiai ir siekiančiai visą gyvenimą mokytis visuomenei, kurioje vertinamas kvalifikuotas darbas, tačiau išryškėja ir tobulintinos sritys²¹:

- Iškritimų iš mokyklos dabartinė situacija (t.y. jaunų žmonių skaičius nuo 18 m. iki 24 m., kurie turi tik žemesnį vidurinį išsilavinimą ir šiuo metu nesimoko), daugelyje ES šalių narių gerėja. Tačiau kiekvienoje konkrečioje šalyje reikia nemažai padirbėti, kad anksti paliekančiųjų mokyklą mokinių skaičius nuolat mažėtų.
- ES šalys narės turi mažiausiai per pusę sumažinti lyčių disbalansą tarp baigusiujų matematiką, tiksliuosius bei technologijos mokslus, o t.p. ženkliai padidinti studijuojančių šias specialybes žmonių skaičių. ES išugdo daugiau jaunų žmonių, kurie baigia matematiką, tiksliuosius bei technologijos mokslus (apie 550 000 per metus ES) lyginant su JAV (370 000) ir Japonija (240 000), tačiau ES mažiau išsimokslinusių jaunuolių pasirenka tiriamąjį darbą. Visos mokymo sistemos turi dėti pastangas, kad labiau motyvuoti mergaites siekti tikslųjų mokslų ir technologinių disciplinų pradiniam, viduriniame ir aukštesniame viduriniame išsilavinime. Geriausia padėtis yra Airijoje, Portugalijoje ir Italijoje kur vaikinų besimokančių aukščiau minėtų

---

²¹Šaltinis: http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html

disciplinų skaičius viršija merginų studijuojančių šias disciplinas skaičių 1,6 karto. Vaikinų persvara akivaizdi Olandijoje (4,7:1) bei Austrijoje (4:1).

- ES šalys turi padidinti 25-64 metų žmonių skaičių su bent jau aukštesniu viduriniu išsilavinimu iki 80 % ir net daugiau. Šis rodiklis daugelyje ES šalių auga ir nuo beveik 50 % - 1999 metais išaugo iki 66 % - 2000 metais. Geriausi pasiekimai - Vokietijoje, Danijoje ir Švedijoje (83 %). Portugalijoje šis vidurkis - 21 %, Ispanijoje – 42 %, Italijoje – 46 %.
- Kiekvienoje ES šalyje nepažangių penkiolikmečių skaičius privalo nuolat mažėti. Remiantis paskutiniu PISA (The Programme for International Student Assessment) tyrimu, atliktu Ekonominės kooperacijos ir vystymo organizacijos (The Organization for Economic Co-operation and Development/OECD), skaitymo raštingumo lygis (tarp 15 m. jaunuolių) yra 498 Europos Sąjungoje, 504 – JAV, 522 – Japonijoje. Kai kuriose ES šalyse kilo diskusijos dėl prastų rezultatų (Vokietijoje ir Liuksemburge) arba išskirtinai aukšto lygio (Suomijoje). Kiekvienoje ES šalyje narėje siekiama pakelti švietimo ir mokymo lygį, norint lygiuotis į pirmaujančias pasaulyje Japoniją bei Suomiją.
- Dalyvavimas mokymesi visą gyvenimą tampa svarbiu iššūkiu visoms ES šalių švietimo sistemoms, kurį nuolat reikia skatinti. Dabartinis ES vidurkis dalyvaujančių viso gyvenimo mokymesi yra 8,4 % (per 4 sav. 8,4 % darbingo amžiaus žmonių dalyvauja švietimo ir mokymo veikloje). Geriausi rezultatai yra Jungtinėje Karalystėje, Suomijoje ir Danijoje – 19,6 %.

5. PRIEMONĖS SKATINANČIOS JAUNŲ ŽMONIŲ IŠKRITIMO IŠ MOKYMO ĮSTAIGOS PREVENCIJĄ

Iškritimų iš mokyklos problema yra aktuali ne tik toms šalims, kurios jau susiduria su šia problema, bet ir toms, kurios turės šią problemą arba jos dar neįvardija. Tarptautinio projekto „WEB Education Bridge“ (2002 m. gegužės mėn. -2003 m. liepos mėn.), finansuojamo Europos komisijos, partneriai, tarptautiniuose susitikimuose sprendė, kaip rasti išeitį kiekvienai šaliai, sprendžiant iškritimo iš mokyklų problemą. Jie priėjo keletos išvadų, iškritimo iš mokymo įstaigos

prevencijai skatinti²²:

- sudaryti sąlygas, kurios atitiktų jaunų žmonių poreikius pvz.: efektyvios kompiuterinio raštingumo pamokos;
- mokyklos turėtų vesti apskaitą mokinių, kurie norėtų mokymuisi ir dirbti;
- skatinti mažesnes klases;
- diegti programas, atsižvelgiant į kiekvieno mokinio poreikius bei galimybes mokytis;
- skatinti popamokinę veiklą siekiant stiprinti priklausymo grupei jausmą;
- skatinti veiklą, kuri praplečia mokinių atsakomybės lygį;
- skatinti ES bei mainų projektus mokyklose;
- iš naujo užmegzti dialogą tarp mokytojų ir mokinių diegiant naujus mokymo metodus;
- transformuoti ir demokratizuoti mokyklos sistemą, kad jauniems žmonėms daugiau būtų pasiūlyta pasirinkimo laisvės;
- indentifikuoti problemines vietas akademiniam lygmenyje;
- supažindinti jaunas žmones su išsilavinimo svarba jų tolimesniame gyvenime;
- įsiklausyti į jaunų žmonių norus ir lūkesčius;
- sukurti geresnį bendravimo ryšį tarp paauglių ir suaugusiųjų;
- sukurti geresnį bendravimo ryšį tarp mokytojų ir mokinių;
- skatinti atsakingumą už savo pačių ateitį;
- pagerinti atmosferą klasėje;
- informuoti jaunas žmones apie esančias alternatyvas;
- sukurti informacinę mokymo sistemą, kuri padėtų iškritusiems iš mokyklos mokiniams bei mokiniams esantiems rizikos grupėje;
- skatinti mokymus ir naudojimąsi IT mokyklose.

Globalios konkurencijos fone kova su nesėkmėmis arba pasisekimo skatinimas mokykloje ir ateityje išliks Ekonominės kooperacijos ir vystymo organizacijos (The Organisation for Economic Co-operation and Development/OECD) prioritetu²³:

---

²²Referuojama: www.mundoweb.be

²³The Organisation for Economic Co-operation and Development, Overcoming Failure at School, Paris,

- Veikti anksti. Pastebėjus nepakankamus pasiekimus, reikia imtis veiksmų ir užkirsti kelią nesėkmei. Efektyviausias yra ankstyvas problemos indentifikavimas.
- Kovoti su nesėkmėmis kartu: nesėkmių įveikimas yra švietimo institucijų, mokytojų, tėvų ir bendruomenės ilgalaikių pastangų rezultatas. Vadovavimas nacionaliniame lygyje yra būtinas, norint mobilizuoti visuomeninę paramą bei koordinuoti atitinkamų įstaigų darbą.
- Skatinti lankstumą: patirtis rodo individualiai orientuotos programos instrukcijų ir paramos svarbą; adekvatus mokinių stipriųjų ir silpnųjų pusių vertinimas; lanksti mokymo programa; sklandus perėjimas iš vieno mokymo lygio į kitą; ir atitinkamas profesinis orientavimas.
- Vystyti veiklos priemonės: nepaisant skirtumo tarp šalių narių, mokymasis iš kitų patirties padeda sukurti sėkmingą veiksmų planą. Sveikintinas geriausių praktinės patirties pavyzdžių surinkimas, nepaisant to, kad jis reikalauja efektyvaus monitoringo. Švietimo nesėkmių ir pasiekimų OECD palyginamos duomenų bazės sukūrimas būtų reikšmingas žingsnis iškritimų iš mokyklos prevencijai skatinti.

6. EUROPOS SAJUNGOS ŠVIETIMO IR MOKYMO SIEKIAI IKI 2010 METŲ

Už Europos švietimo ir mokymo sistemos modernizavimą ir reformą yra atsakingos valstybės narės. Pasiūlymą dėl visą gyvenimą trunkančio mokymosi programos, ES šalys planuoja priimti iki 2005 m. pabaigos, kad šis pasiūlymas galėtų būti veiksmingai ir laiku įgyvendintas. Programai įgyvendinti turėtų būti skirtas jos tikslus atitinkantis biudžetas. Valstybės narės turi įvykdyti savo įsipareigojimą - priimti visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijas iki 2006 metų.²⁴

Detalizuotoje jungtinėje darbo programoje “Švietimo ir mokymo sistemų tikslai”²⁵ Komisija pasiūlė adaptuoti Europos gaires tinkančias švietimo ir mokymo sistemoms ES, siekiant Europos Sąjungos Lisabonos strategijos tikslų “sukurti

---

1998.

²⁴Pranešimas pavasario Europos vadovų tarybai - Dirbti kartu augimo ir darbo vietų labui - Nauja Lisabonos strategijos pradžia - Pirmininko E.Barroso pranešimas pritariant pirmininko pavaduotojui G.Verheugen {SEC(2005) 192} {SEC(2005) 193} /* KOM/2005/0024 galutinis */ , Briuselis, 2005.

²⁵Šaltinis: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11064.htm>

konkurencingiausią ir dinamiškiausią pasaulyje žiniomis grindžiamą ekonomiką, sugebančią užtikrinti nuolatinį augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų ir didesnę sanglaudą iki 2010 .”

Kiekviena Europos Sąjungos šalis narė yra atsakinga už savo šalies švietimo sistemos turinį ir organizavimą. Šiame komunikate terminas “gairės” yra naudojamas konkreitiems tikslams apibūdinti, kurie yra sugrupuoti į šešias grupes:

- didinti investicijas į švietimą ir mokymą;
- mažinti ankstyvus iškritimus iš mokyklos;
- didinti baigusiujų matematikos, tiksliuosius ir technologijos mokslus skaičių;
- didinti gyventojų, turinčių baigtą aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą, skaičių;
- skatinti esmines kompetencijas;
- skatinti mokymąsi visą gyvenimą.

Remiantis ES Tarybos 2003 m. gegužės mėn. 5 d. išvadomis dėl informacinių duomenų apie ES vidutinius pasiekimus Švietime ir mokyme (gairės)²⁶, Taryba nustato tiksus, kuriuos ES šalys narės turi įgyvendinti iki 2010 metų:

- Sumažinti jaunų žmonių paliekančių mokymo įstaigą anksčiau laiko skaičių iki 10 % lyginant su 2000 m.²⁷
- Lyginant su 2000 m. iki 15 % padidinti bendrą jaunų žmonių skaičių studijuojančių matematiką, tiksliuosius ir technologijos mokslus bei sumažinti baigusiujų matematiką, tiksliuosius ir technologijos mokslus lyčių disbalansą.²⁸
- Užtikrinti, kad mažiausiai 85 % 22 metų žmonių turėtų aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą.²⁹
- Mažiausiai iki 20 %, lyginant su 2000 m., sumažinti penkiolikmečių skaičių parodžiusių prastus pasiekimus skaityme.³⁰
- Užtikrinti, kad mažiausiai 12,5 % suaugusiųjų darbingo amžiaus žmonių (24-64 m.) dalyvautų mokymesi visą gyvenimą.³¹

---

²⁶Official Journal C 134, of 07.06.2003.

²⁷Šaltinis: Eurostat, Labour Force Survey.

²⁸Bendras šaltinis: UNESCO/OECD/ EUROSTAT apklausa.

²⁹Šaltinis: Eurostat, Labour Force Survey.

³⁰Šaltinis: PISA, OECD.

³¹Šaltinis: Eurostat, Labour Force Survey.

Už Europos Sąjungos švietimo ir mokymo siekius iki 2010 m. yra atsakingos valstybės narės. Europos ir nacionaliniu lygiu sutelkus dėmesį į visą gyvenimą trunkantį mokymąsi bus lengviau paskatinti jaunas žmones siekti išsilavinimo bei aukštesnės profesinės kvalifikacijos.